

"Club kids"

Hvasta, Tomislav

Undergraduate thesis / Završni rad

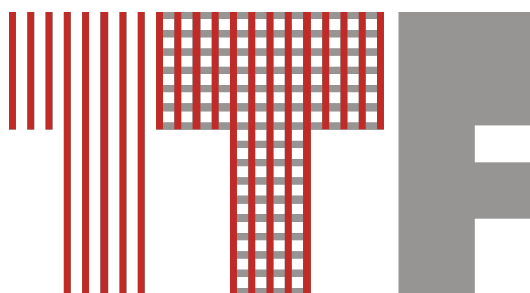
2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:489037>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

„CLUB KIDS“

Tomislav Hvasta

Zagreb, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
Zavod za tekstilni i modni dizajn odjeće

ZAVRŠNI RAD

„CLUB KIDS“

Mentor: Paulina Jazvić, ak.slik.

Tomislav Hvasta 8977 / TMD

Zagreb, rujan 2017.

- Zavod za Tekstilni i modni dizajn odjeće
- 50 stranica, 20 slika, 15 crteža
- Članovi povjerenstva: - Koraljka Kovač Dugandžić, doc.
-Paulina Jazvić, ak. slik.
-Darko Ujević, prof. dr. sc

Datum predaje završnog rada:

Datum obrane završnog rada:

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. POJAM SUBKULTURE.....	6-10
2.1. CLUBBING KAO SUBKULTURA.....	10-11
2.2. ANDY WARHOL I „WARHOL SUPERSTARS“	11-15
2.3. NEW ROMANTICS SCENA I 980-IH.....	15-17
2.4. RAVE SUBKULTURA.....	18-19
3. DRAG QUEEN SUBKULTURA I BALLROOM SCENA.....	19-22
4. CLUB KIDS.....	22-30
5. SAŽETAK.....	31
6. KREATIVNI DIO.....	32-48
7. ZAKLJUČAK.....	49

1.Uvod

Ovaj seminarski rad ima za zadatak proučiti termin zvan „Club Kids“ te sagledati sve faktore koji su vidno utjecali na stvaranje ove subkulture te od kuda crpi svoju inspiraciju i koje su njegove značajke isto tako i događaje koji su mu prethodili. Kako bi do toga došao, prvo ću se vratiti nekoliko desetljeća unazad, do 1970-te godine, u vrijeme nastanka *clubbinga* te njegovim daljnim razvojem do 1990-tih godina 20. stoljeća. Osvrnut ću se također i na začetnike i predstavnike ove subkulture kao i na druge slične subkulture, teoriju subkulture te od kuda ona proizlazi. Osim subkulturalnih čimbenika spomenut ću i nekoliko značajnih imena iz pop-kulture umjetnosti i glazbe, koja su utjecala na ovu subkulturu, ali isto tako i na njezin kasniji utjecaj koji se odrazio na modu te što taj termin danas predstavlja.

2. Pojam subkulture, teorijski pristup subkulturama, postsubkulturalne teorije.

S pojmom subkulture je većina ljudi upoznata kroz javne medije, i to prvenstveno priče o vandalizmima, kultovima, ekscenrom ponašanju i odijevanju, glasnim okupljanjima i konzumiranja alkohola i opijata. Nažalost, ovakve negativne slike postale su sinonimi za subkulturu. No, svaka subkultura je više od slike u javnosti. Kako bismo odredili što je sadržaj pojma subkultura važno je prvo objasniti pojam kulture općenito. Kultura se odnosi na razinu na kojoj društvene skupine razvijaju određene obrasce života i daju izražajni obrazac za njihovo društveno i materijalno životno iskustvo (Hall, Jefferson; 2003:10). Jednostavnije rečeno, kultura neke grupe ili klase je karakterističan „način života“. Najbolje je upotrijebiti definiciju kulture koja je i danas ostala najutjecajnija, a to je ona Edwarda Tylora (1958.) koji se smatra utemeljiteljem kulturalne antropologije, a kaže da je kultura ili civilizacija shvaćena u širokom etnografskom smislu složena cjelina koja obuhvaća znanja, vjerovanja, umjetnost, moral, pravo, običaje i sve ostale sposobnosti i navike koje je čovjek stekao kao član društva.

„Subkulture su manje, ograničenije i diferencirane strukture, unutar jedne veće kulture“ (Hall, Jefferson; 2003:13). Hall i Jefferson predlažu zanimljive nazive za ove dvije kulture nazivajući subkulturu „mladenačkom“, a dominantnu „roditeljskom“. Oni objašnjavaju da makar se ove dvije kulture u mnogočemu razlikuju, subkultura uvijek dijeli mnoge značajke s kulturom iz koje potječe. Poput odnosa djece i njihovih roditelja. Dakle, kada se proučavaju subkulture prvi je korak povezati ih s kulturom iz koje su proizašle i objasniti što ih povezuje s njom. Nadalje, Hall i Jefferson (2003.) navode neke od karakteristika subkultura. Kao prvo, subkulture moraju razviti karakterističan izraz i osebujnu strukturu da bi se svojim identitetom dovoljno razlikovale od kulture iz koje proistječu. Također,

subkulture moraju biti fokusirane oko aktivnosti, vrijednosti, problema, prostora itd. koji će tu razliku naglasiti. Navedeni autori smatraju i da je važno razumjeti da subkulture nisu samo neka vrsta ideologije, one zauzimaju i fizičko mjesto u svakom društvu. One obilježavaju svoj teritorij u svakom mjestu, a „lokalni“ najčešće i sami znaju koja su to mjesta. Uz svakodnevnu prisutnost u školi i na ulici subkulture su najčešće locirane u klubovima, na koncertima i festivalima, svojim kulturnim centrima, skvotovima¹, parkovima, skate parkovima itd. i to najčešće u razdoblju vikenda i u noći. Još jedna od karakteristika subkultura, koju navode spomenuti autori, je da je u subkulturama, kao i u dominantnim kulturama, razvijen način komunikacije i odnosa. Kako između pripadnika iste subkulture tako i među pripadnicima različitih subkultura, a i odnosu svih njih zajedno prema onima koji pripadaju dominantnoj kulturi. Oni usvajaju i prilagođavaju simbole koji ih predstavljaju kao dio određene subkulture. Pankeri nose irokeze², hip-hoperi široku odjeću, hipijevci drveni nakit, hašomani dreadlocse³, a navijači odjeću s oznakama „svojega“ kluba. „Sve te aktivnosti, svi odnosi i simboli se utjelovljuju u odnosima, događajima i u samom subkulturalnom pokretu.“ (Hall, Jefferson; 2003:47)

Perasović (2001.) u svojoj knjizi „*Urbana plemena. Sociologija subkultura u Hrvatskoj*“ navodi da istraživanje subkultura u području sociologije započelo je sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća. No, napominje da je bilo i spomena subkulture ranije u radu čikaške škole dvadesetih i tridesetih godina. Ipak, ova škola je bila usmjerena najviše na istraživanje subkultura, na empirijske podatke, a i danas sva ozbiljnija istraživanja traže korijene razvoja teorije o subkulturama u ovoj školi. Perasović (2001.) navodi među najpoznatijim i

¹Prazna, napuštena zgrada u koju se tko bespravno useljava (skvot diskoteka); Hrvatski jezični portal

²Vrsta frizure

³Duga kovrčava upletena kosa rastafarijanaca i reggae poklonika (nastaju kao ritualni spomen na Samsona), kasnije dio nekonformističke mladenačke mode; Hrvatski jezični portal

najznačajnijim utemeljiteljima pojma subkulture Alberta Cohena (1955.) koji ju naziva „kultura škvadre“. Cohen je pojam kulture, kao i većina tadašnjih autora, shvatio antropologijski tj. kao način života. „Subkultura je prikazana kao reakcija (solucija) na određeni problem, a problem je lociran u klasnoj strukturi društva, odnosno u blokadama poželjnoj socijalnoj mobilnosti.“ (Perasović, 2001:27) Dakle, Cohen je smatrao da mladi iz siromašnijih, najčešće radničkih, klasa ne mogu ostvariti visoki socijalni status legitimnim sredstvima pa za postizanje toga cilja stvaraju subkulture kao odgovor društvu i do cilja dolaze ilegalnim putem (ovdje se najviše misli na krađe, razbojništva, varanje itd). Tako da se od početka do nedavno pojam subkulture vezao uz mlade nižih klasa. No, kako navodi Perasović (2001.) razvojem interakcionizma u sociologiji šezdesetih godina prošlog stoljeća dolazi i do takozvane „skeptičke revolucije u sociologiji devijacije“ te Beckerove (1963.) „teorije etiketiranja“. Iako su interakcionistički autori govorili o kulturama određenih skupina, ne naglašavajući pojam subkulture, ipak su promijenili perspektivu s „devijantnih“ aktera na proces i aktere obilježavanja, etiketiranje i stigmatiziranje kako pojedinaca tako i društvenih skupina. U drugoj polovici šezdesetih godina javlja se pojam kontrakulture koji je povezan uz Theodora Roszaka. Kontrakultura je bio zajednički naziv za sve protestno-duhovne pokrete koji su se naglo stvorili kao odgovor na tadašnju situaciju u Americi. Kontrakultura je predstavljala generacijski fenomen, taj je pojam zapravo Roszakova deskripcija mladenačke opozicije tadašnjem američkom društvu koja uključuje samo jedan dio ljevičarske retorike, ali odlučujućim smatra rad na samom sebi, samo promjenu kao uvjet društvene promjene, odbijanje znanstvene ideologije i tehničke racionalnosti kao vladara planeta i života, otkrivanje drevnih mudrosti, duhovne prakse, psihodeličnih droga (Perasović, 2001:67). Perasović (2001.), nakon Roszaka i njegove kontrakulture, kao sljedeći bitan korak u razvoju proučavanja subkultura navodi Birminghamsku školu.

Istraživanje subkultura u ovoj školi je dugo vremena bilo najvažnije, a i danas još uvijek ima svoj utjecaj. Njihov pojam subkulture je blizak Cohenovoj. Tek u devedesetim godinama utjecaj birminghamske škole slabi, a to slabljenje je u jednu ruku posljedica pojave rave-a, tvrdi Perasović (2001). Naime, rave ima neke značajke koje prije istraživani subkulturni pokreti nisu imali. Zašto ima takve značajke i što je prethodilo tome? Odgovor leži u jednostavnoj činjenici da se rave razvija u vrijeme rastućeg globalnog kapitalizma. Klasne analize unutar znanstvenih istraživanja padaju u drugi plan, a sada fokus postaje potrošnja. Pada zanimanje za ekonomske nejednakosti, a povećava se za analize životnih stilova i identitete nastale potrošnjom. Dakle, novo razdoblje nazvano postmoderna obilježava raznovrsnost i diferencijacija naspram homogenosti i standardizacije modernoga doba. Perasović i Krnić u svojoj knjizi „Sociologija i party scena“ (2013.) kao jednog od autora postsubkulturne torije navode S. Readheada koji u svojoj knjizi „The end of the century party“ (1990.) postavlja tezu kako osamdesete godine donose dezintegraciju i restrukturiranje dotadašnjih mladenačkih kulturnih grupa, a time i raspad teorijske paradigme koja je isticala emancipacijski potencijal mladih na Zapadu. Da bi što bolje pojasnio postmodernu subkulturu Redhead (1990.) koristi Baudrillardovu teoriju hiperrealnosti. „Za Baudrillarda je postmoderno društvo bazirano na hiperrealnosti proizvedenoj zamagljivanjem granica između područja stvarnosti i imaginacije, gdje stimulirano iskustvo postaje realnije od same realnosti“ (Krnić, Perasović; 2013:48). Tako Readhead (1990.) i njegovi suradnici sa Mančesterskog instituta zaključuju „da tradicionalni subkulturni model razmatranja mladenačkih kultura potpuno neprimjenjiv u kontekstu rave kulture koja je svojom pojavom potkopala dotadašnje ideje o ulozi kulture mladih“ (Krnić, Perasović; 2013:49). Rave je za razliku od malih subkulturnih skupina masovna pojava, u njemu žene imaju veću ulogu nego u ostalima, ne javlja se kao odgovor na probleme u radničkoj klasi jer

su pripadnici iz različitih klasa te je hedonistički pokret koji nije usmjeren na promijene statusa quo.

2.1 *Clubbing* kao subkultura

Clubbing je pojam koji se vezuje uz posjećivanje i društveno okupljanje u klubovima (diskotekama) ili festivalima, a koji uključuje: socijalizaciju, upoznavanje, slušanje glazbe, ples itd. Također se vezuje uz pojam *ravea* o kojem ću pisati kasnije. Ono što povezuje ova dva pojma jesu: cjelonoćni plesni *partyji* te probrana selekcija elektronske glazbe raznih žanrova poput: *techno-a*, *house-a*, *drum and base-a*, *trance-a* itd., 1970-ih godina to je bio *disco* - žanr koji se smatra začetnikom *clubbinga*.

Od samih početaka klubovi služe i kao sigurni prostori za sve marginalizirane skupine, kao što su LGBTQI+ osobe i PoC/*People of color* (krovni naziv za osobe ne bjelačke rase); oni su ujedno i kreativna mjesta u kojima se okupljaju umjetnici, glazbenici i dizajneri svih dobnih skupina. *Clubbing* kao takav se često povezuje sa eskapizmom i hedonizmom, bijegom od realnosti i vanjskog svijeta.

- **Disco glazba** – žanr nastao krajem 1960-ih godina kao reakcija na predominantnost *rock* glazbe tog vremena, smatra se prethodnikom glazbe osamdesetih i devedesetih godina 20.stoljeća. Korijene vuče iz newyorških *gay* klubova, a tek kasnije, sredinom sedamdesetih, prelazi u *mainstream* glazbu te dobiva na popularnosti. Odjeća koju karakterizira ovaj žanr glazbe su: cipele s platformom i trapez hlače, kao i velika upotreba svjetlucavih materijala i afro frizura a neizostavni element svakog kluba (do današnjih dana) je *disco* kugla. Najpoznatiji klub iz tog vremena je „Studio 54“.

- **Studio 54** – svojevremeno najpoznatiji klub na svijetu. Svoju slavu dosegao je krajem sedamdesetih godina 20.stoljeća. Osim po dizajnerskom interijeru i glazbi, bio je poznat i po svojoj *celebrity* listi gostiju te *dresscode*-u, prema kojem se odlučivalo tko smije a tko ne smije ući, odluka se donosila na temelju fizičkog izgleda osobe ili odjeće koju nosi, tim principom se u klubu stvarao osjećaj posebnosti i ekskluzivnosti. Od mnoštva poznatih osoba odnosno koje su bile česti gosti ovog kluba, ja bih naveo njih nekoliko koje smatram bitnima za daljnji razvoj ove teme. To su: **Andy Warhol, Grace Jones, David Bowie, Divine, Klaus Nomi.**

1 Andy Warhol i njegove "superzvijezde"

2.2 Andy Warhol – „WARHOL SUPERSTARS“

Andy Warhol, rođen 06.07.1928 – 22.02.1987. bio je američki umjetnik i producent te glavna figura u stvaranju novog umjetničkog pokreta zvanog Pop-Art. U fokusu njegovog stvaralaštva nalazi se kultura poznatih ličnosti i *brand-ova*/reklama, a kroz svoj rad koristi razne medije poput sitotiska, fotografije, skulpture i filma. Uz njegov rad, također je poznat i njegov studio „The Factory“ u New York-u koji je okupljao mnogobrojne ljude iz različitih životnih aspekata, od porno

glumaca i glumica, glazbenika i glazbenica, *drag queen*-ova i drugih, raznih pripadnika kontrakulture. Svi oni bili su njegovi „radnici“, te su mu pomagali u izradi njegovih radova i snimanju filmova, u kojima su i glumili.

U razdoblju između šezdesetih i ranih sedamdesetih su postali poznati kao „Warhol Superstars“, kako ih je on sam prozvao te promovirao, epitomizirajući svoju izreku „U budućnosti će svatko imati 15 minuta slave“ a njegov studio „The Factory“ je postao popularno okupljalište. Česti gosti bili su Grace Jones i David Bowie.

Najpoznatije ime koje je proizašlo iz njegove „tvornice“ je Edie Sedgwick, glumica i model – „*It Girl*“, s kojom je Warhol imao kratkotrajan odnos 1965. godine iz kojeg je nastala većina filmova s njom u ulozi.

Većina drugih poznatih „warholovih superzvijezda“ koristilo je pseudonime, pa imamo imena poput Viva, Candy Darling, Ultra Violet, Nico, Brigid Berlin i drugih. Svi oni bili su *famous-for-being-famous* (poznati jer su poznati) jer je „tako Warhol rekao“. Taj termin će zaživjeti tek s pojavom Interneta.

- **Grace Jones** – rođena 18.05.1948. godine, jamajkanska je pjevačica, model, glumica, glazbena producentica i tekstopisac. Svoje glazbene korijene vuče još iz *disco* glazbe te *new wave*-a osamdesetih godina 20. stoljeća a upravo je kroz svoju glazbu i bavljenjem *modeling*-om stekla svjetsku slavu, naročito zbog svog androginog izgleda i estetike koju se može nazvati neo-kubističkom. Tijekom osamdesetih često surađuje s drugim umjetnicima i dizajnerima kojima je bila muza.

Neki od njih bili su modni dizajneri Issey Myiake i Thierry Mugler, kao i francuski ilustrator/ fotograf Jean – Paul Goude uz kojeg nastaju njezine najpoznatije fotografije koje postaju njen sinonim a u kojima ju autor prikazuje na hipersksualiziran i androgin način te stavlja fokus na njezinu izrazito tamnu boju kože. Prijateljstvo s Andy Warholom dovelo je do njene suradnje sa Keith Haringom, koji izrađuje kostime za njene nastupe a njeno tijelo koristi kao platno za svoje već tada prepoznatljive grafite.

Tokom sedamdesetih godina često je zalazila i nastupala u kulturnom „Studiu 54“ gdje se uvijek isticala svojom specifičnom estetikom i ekscentričnošću time gradeći status modne ikone 20.stoljeća.

2 Grace Jones nastupa u haljini koju je izradio Keith Haring

- **David Bowie** – rođen 08.01.-1947 – 10.01.2016., bio je američki pjevač, glumac i tekstopisac. Iako je bio bitna figura kroz gotovo preko 5 dekada u pop kulturi, u svojoj karijeri će ostati zapamćen kao Ziggy Stardust. Ziggy Stardust bio je flambojantni, androgeni, gotovo vanzemaljski alter ego

kojeg je Bowie kreirao te koji ga je katapultirao u svijet slavnih. On je bio samo jedan od alter ega kojeg je stvorio tokom svoje glazbene karijere. Ono po čemu će Ziggy Stardust ostati zapamćen u modnom smislu su njegovi kombinezoni, koji nalikuju na svemirska odijela čime doprinose njegovom cijelokupnom izvanzemaljskom izgledu; neizostavna je i hrđavo-narančasta „fudbalerka“, *make-up* te čizme s platformom koje su sedamdesetih godina bile neizostavne na *glam rock* sceni.

3 David Bowie u kombinezonu Kansai Yamamota, 1973.

- **Klaus Nomi** – rođen 24.01.1944. – 06.07.1983., bio je njemački kontratenor poznat po širokom rasponu glasa ali možda čak i više po bizarnim teatralnim nastupima, jakom *make-up-u*, neobičnim kostimima i frizuri. Jednako neobična bila je i njegova glazba koja se sastojala od sintesajzerskih obrada opernih klasika i pop glazbe šezdesetih godina. Nastupao je u mnogim klubovima pa tako i u „Studiu 54“ ali i sa Davidom Bowiem na

„Saturday Night Live“, 15.12.1979. godine. Oko sebe je okupljao grupu modela, umjetnika, pjevača i glazbenika koji su nastupali s njime uživo. Među njima su se našli Keith Haring, Jean-Michel Basquiat, Joey Arias, Kenny Scharf i drugi.

4 Klaus Nomi

2.3 New Romantics scena 1980-ih.

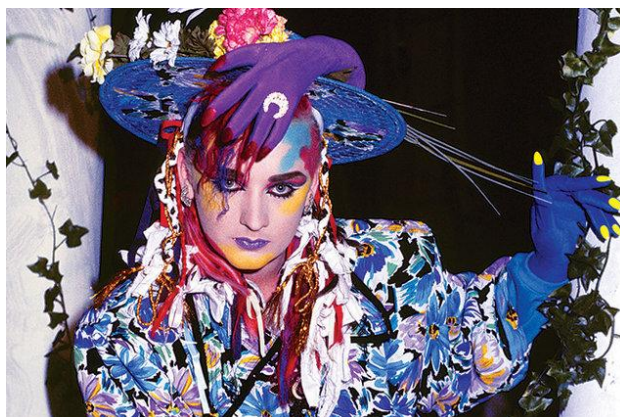
New Romantics je pokret u *pop* kulturi koji se počeo razvijati oko 1979. godine u Velikoj Britaniji a svoj vrhunac doživljava 1981.godine, kada polagano nestaje. Sam pokret počeo se razvijati na klubskoj sceni londonskog kluba „Billy's“ i „The Blitz“ zbog čega su se pobornici ovog pokreta često nazivali i *Blitz Kidz*, dok je u klub je bilo nemoguće ući bez *dresscode*-a.

5 Način odijevanja *New Romantic-a*

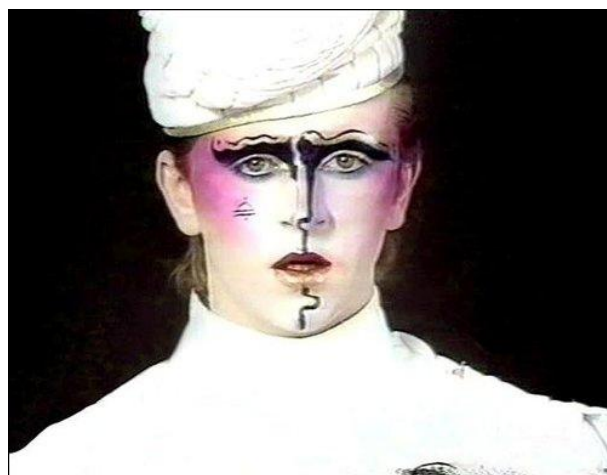
Na ovaj pokret se može gledati kao reakciju na *punk* pokret a koji je velikim dijelom bio pod utjecajem *glam rock-a* iz sedamdesetih. Ovaj pokret karakterizira odbacivanje izrazita flambojantnost i androgenost, upotreba kozmetike kod oba spola, teatralna odjeća često sa referencama na engleski period romanticizma ili pak ruskog konstruktivizma baroka, kabarea 1930-ih godina, hollywoodskih starleta ili francuskog *Pierrot* klauna. Također je prisutna upotreba pseudonima i aliasa.

Nastanku stila doprinjela je i modna dizajnerica Helen Robinson koja je u svom dućanu „PX“ prodavala odjeću koja je imala *new romantics* estetiku a koju će Vivienne Westwood 1980.godine iskoristiti kao inspiraciju za svoju „Pirate“ kolekciju, već u tom periodu pokret prelazi u *mainstream*. Dizajner Jean-Paul Gaultiera je također bio dio ovog pokreta.

6 Boy George, 1984.godine.

Iako su mnogi glazbenici prisvojili estetiku *new romantics*-a te kasnije negirali vezu s istim, treba navesti dva najutjecajnijih predstavnika ovog perioda: **Boy George** i **Steve Strange** koji je bio menadžer kluba „Blitz“ i osnivač grupe „Visage“. Boy George bio je pjevač grupe „Culture Club“ do 1986.godine s kojom stječe svjetsku slavu nakon koje radi na solo karijeri koja traje sve do danas. Ostao je zapamćen po svom ekscentričnom flambojantnom stilu odijevanja, ekscesivnoj upotrebi kozmetike i androgenosti.

7 Steve Strange "Visage"

2.4 Rave subkultura

Rave subkultura je subkultura koja je nastala u Velikoj Britaniji u vrijeme rastućega kapitalizma i globalizacije. Ona spada u postsubkulturalne teorije kao izdanak postmodernističkoga doba. *Rave* je za razliku od prijašnjih subkulturnih skupina masovna pojava, u njemu žene imaju veću ulogu nego u ostalima, ne javlja se kao odgovor na probleme u radničkoj klasi jer su pripadnici iz različitih klasa te je hedonistički pokret koji nije usmjeren na promijene *statusa quo*. *Rave* je kao subkultura u odnosu na ostale manifestacija bijega u hedonizam i političku indiferentnost.

Glavni razlog nastanka *ravea* je nastanak i razvoj nekoliko novih vrsta elektronskih žanrova tijekom osamdesetih i početkom devedesetih; kao što su: *acid house*, *techno*, *house* i *trance*. To su cijelonoćni ili cijelodnevni partyiji na otvorenom ili zatvorenom prostoru (tvorničke hale/ hangari) koji su najčešće ilegalni. Države u kojima su bili najrasprostranjeniji su: SAD, Velika Britanija i Njemačka.

8 "Rejverski" stil odjevanja

Svaki od ovih navedenih žanrova osim što su glazbeno različiti isto tako se razlikuju i po načinu odijevanja njihovih slušatelja, npr. Uz techno se vezuju NLO

i svemirska tematika, holografski, PVC i srebrni materijali kao i crna odjeća a za *acid house* se vezuju šarene, neonske boje, sportska obuća i odjeća te „☺“ (*smiley*) koji se smatra simbolom ovog žanra. Početkom devedestih kada *rave* polako prelazi u *mainstream* primjetan je njegov utjecaj na modu tog vremena, poznate modne kuće se okreću uličnim trendovima (*trickle-up theory*). Do tada, tijekom osamdestih u modnoj industriji vlada modni elitizam, pa se stil odijevanja na *rave* sceni može gledati i kao reakcija mladih da se stvori nešto novo u svrhu stvaranja osjećaja zajedništva i jednakosti u svrhu odcijepljenja od normativnosti osamdesetih godina.

3. Drag Queen subkultura i Ballroom scena.

Poznato je kako je još u antičkoj Grčkoj ženama bilo zabranjeno da glume u dramama; ista praksa postojala je i u vrijeme Shakespeara u kazalištu „Globe“ gdje su ženski lik utjelovljavali mladi dečki kostimirani u žensku odjeću, noseći perike i maske kako bi sakrili muške karakteristike ili naglasili određenu emociju, često i pomoću šminke. Iako je ovaj čin bio više socijološki uvjetovan više nego li je bio politički - kao što će to biti u 20. Stoljeću - može se reći da ideja o impersoniranju žena postoji stoljećima. Prvo spominjanje termina *drag queen* zabilježeno je 1870.godine vezano uz glumce odjevene u žensku odjeću.

Prije početka 20.stoljeća, impersoniranje žena bilo je zastupljeno u *mainstream* kulturi te se smatralo kao izvorom zabave u obliku vodvilja, gdje se ta praksa koristila za ismijavanje žena ali i afro-amerikanaca, kao što je slučaj u „Ministrel show-u“ gdje se koristila crna maska (*blackface*) koja predstavlja iskarikirano crnačko lice. Početkom i do sredine 20.st. ulaženje u ženski lik i njegovo impersoniranje se počinje vezivati uz LGBTIQ+ zajednicu a samim time i uz kriminalne radnje, što mijenja formu i lokaciju takvih događaja. Od vrlo

prihvaćenog oblika zabave prelazi u nešto što se samo događa isključivo noću i u noćnim klubovima. Noćni klubovi postaju njihovo radno mjesto gdje zarađuju plešući uz *lip-sync* (tzv. pjevanje na „plejbek“) ili *stand-up* komediju. Najzaslužnije osobe za popularizaciju ove subkulture kroz film i glazbu su Divine, Lady Bunny i Rupaul

9 Divine u filmu Johna Watersa "Pink Flamingos"

U SAD-u zbog marginalizacije u društvu te zbog isključivanja iz bioloških obitelji, *drag* umjetnici oformljuju svoje domove/kuće, npr. „House of Labeija“ stavljajući prezime osnivača te kuće u naziv. Osnivač kuće često je i najstariji član po kojem svi drugi koji se pridruže nose njegovo prezime uz svoj prethodno odabran alias. Prezimena su često ona koja su dodjeljena rođenjem ili se uzimaju imena modnih kuća poput: Saint Laurent, Chanel, Balenciaga i drugi. Uloga tih kuća je da osigura smještaj napuštenim maloljetnim (ili punoljetnim) LGBTIQ+ osobama, dok je uloga osnivača (kojeg se naziva „the mother“) jest da prenese svoje znanje o izradi kostima, šminkanju, plesu i slično. Razlog tomu je taj što svaki član, svake kuće

barem jednom sudjeluje u godišnjem natjecanju zvanom „The Ball“ u kojem se članovi raznih kuća natječu u raznim kategorijama mode i plesa, time prezentirajući svoje nove članove debitante kao i vještine koje usavršavaju tijekom cijele godine. Pobjednici natjecanja uživali su veliku slavu unutar zajednice.

Ovakve kuće osnivaju se još 1930-ih godina a među najpoznatijima su: „House of Labeija“, „House of Xtravaganza“, „House of Dupree“ i druge. Sama *Ballroom* scena se razvija u Harlemu pedesetih godina unutar *gay* afro-američke i latino zajednice; scena koja postaje centar njihove preokupacije i socijalizacije. Velika važnost pridodaje se modi. Međutim, kako većina članova nije bila u stalnom radnom odnosu, sami su izrađivati kostime i odjeću često imitirajući visoku modu i srednji stalež, koji je dominantno bio bjelački. Natjecanja su se sastojala od kategorija raznih naziva; neka od njih su trebala pokazati sposobnost natjecatelja da se „stopi“ među heteroseksualnim muškarcima ili biološkim ženama. Neke su se odnosile na najbolje odjevene i na količinu skupih brendova koje osoba nosi, te njihovu autentičnost. Uz modu, veliku važnosti ima i ples. *Vogue* je ples koji je nastao upravo na *ballroom* sceni Harlema a ime je dobio po modnom časopisu „Vogue“ zbog pokreta i poza koje nalikuju onima iz modnih fotografija. 1990.godine Madonna je popularizirala ovaj termin i stil plesanja s njenom pjesmom „Vogue“.

10 Rupaul i Willie Ninja iz "House of Ninja"

4. **CLUB KIDS**

Sve prethodno navedene subkulture, njihova glazba i filozofija kada se spoje u jedno tvore naziv *Club kids* (hrv. „klubska djeca“). Međutim, ovaj termin se počinje koristiti tek krajem 1980-ih godina a odnosi se na skupinu adolescenata koji većinu svog slobodnog vremena provode u klubovima za čije potrebe izrađuju bizarne kostime koje tamo i nose, zbog čega su često bili plaćeni.

11 *Club Kids- Keda, Kabuki Starshine i Scared.*

Sama ideja ili potreba odijevanja kostima za potrebe *clubbing*-a nije nova - što možemo iščitati iz odjeće Grace Jones u „Studiu 54“ ili po inkluzivnosti *new*

romantics pokreta kada se radi o obaveznom *dresscode*-u kao jednom od načina za ulazak u „Blitz“. Ono što je drugačije u *club kid* subkulturi od drugih je naglasak na modi i kostimiranju - ne na glazbi - odnosno, slušala se glazba koja se sluša u klubu, najčešće *techno* i *house*, što u slobodno vrijeme nije bio slučaj. Klub postaje igralište i kulisa za kostimirane *partyje*.

12 Keda

Godine 1987., njujorsku umjetničku i *underground* scenu šokirala je iznenadna smrt Andy Warhola s kojim umire i cijela priča koja se vezuje uz njegov studio „the Factory“ i njegove „Superzvijezde“. Tadašnji kolumnist za „The Village Voice“- Michael Musto taj događaj naziva kao „smrt centra grada“ ili „Death of Downtown“. On navodi kako se nakon tog trenutka na njujorškoj klubskoj sceni nisu mogle sresti poznate osobe te se tako stvorila potreba za stvaranjem novičnosti noćnog života. Prije Warholove smrti već se počela stvarati takva *celebutante* scena, odnosno scena u kojoj njeni akteri postaju poznati – jer su

poznati (eng. famous-for-being-famous) kao što je bio slučaj s Warholovim „Superzvijezdama“.

13 James St. James

Takvu slavu uživao je **James St. James** sve dok nije upoznao Michaela Aliga. **Michael Alig** - „King of the club kids“ (hrv.-kralj *club kids*-a), tada osamnaesogodišnjak koji se tri godine prije njegove (Warholove) smrti doselio u New York gdje počinje raditi kao organizator manjih događanja i kao *party* promotor. Nakon Warholove smrti, Alig vidi prazninu koja je nastala na njujorškoj sceni te počinje oko sebe okupljati ljude s kojima će stvoriti novu, onu koja će njemu ali i drugima donijeti slavu a koju će on predvoditi u maniri preminulog Andy Warhola, nazvijajući ih „superzvijezdama“. Počinje organizirati događaje kojima je ideja bila stvoriti neke nove zvijezde noćnog života – „zvijezde bez razloga“, stvoriti novi ideju glamura, novih ideala ljepote ismijavajući društvo, no ipak zauzvrat tražeći jednaku pozornost i slavu.

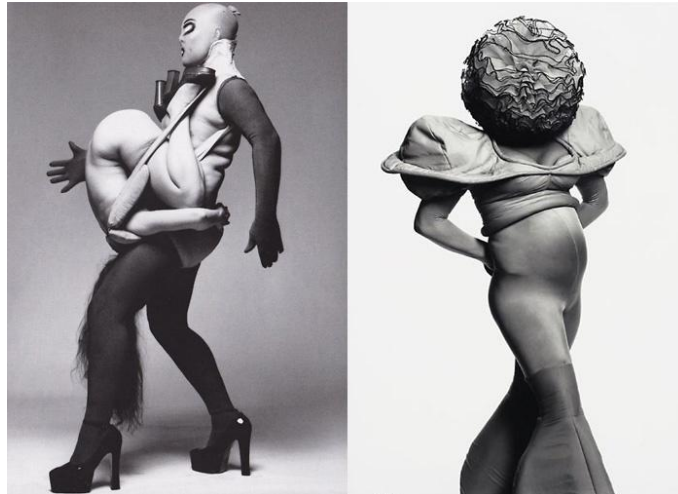
14 *Club kids* - "New Superstars"

Takvi događaji (*party*-ji) su se odvijali svaki tjedan, od srijede do nedjelje najčešće u noćnom klubu „the Limelight“ koji je bio savršena kulisa jer se radi o neo-gotičkoj episkopskoj crkvi na Manhattan-u. Teme *party*-ja su najčešće bile vezane uz groteskno, bizarno i morbidno, kostimi su iz tjedna u tjedan bili sve ekstravagantniji i neobičniji.

Club kid stil može se opisati riječima James St. Jamesa koji kaže kako je stil kombinacija *drag*-a i klaunova a može se reći i kako je eksperimentalan sa DIY

(*do-it-yourself* (hrv. uradi sam)) elementima te kako spada u anti-modne stilove koji često inspiraciju traži u popularnoj kulturi. Opet, kao i prije, zastupljeno je korištenje pseudonima među kojima su najpoznatiji: **Richie Rich**, **Amanda Lepore**, **Kabuki Starshine**, **Walt Paper**, **Rupaul**, **Leigh Bowery** i drugi. Većina njih je i danas aktivna u području mode, umjetnosti i *showbiz-a*.

15 Leigh Bowery

Svoju najveću popularnost u *mainstream-u* stječu početkom 90-ih godina, kada se pojavljuju na raznim TV-*show* emisijama poput „the Joan Rivers show“, „Geraldo“ i „Phil Donahue's talkshow“, te se na taj način stil proširio izvan New Yorka.

- **Leigh Bowery** - rođen 26.03.1961. – 31.12.1994., bio je australski umjetnik-performer, klubski promotor i dizajner te jedan od najutjecajnijih *club kid* ličnost. Poznat i kao model i muza britanskom slikaru Lucianu Freudu. Iz Australije se seli u London kako bi bio dijelom *new romantics* scene na kojoj gradi svoju slavu u umjetničkim i modnim krugovima, izrađujući svoje osebujne kostime. Vrlo brzo postat će bitna figura londonskog i njujorškog noćnog života. Bio je poznat i kao klubski promotor te je stvorio klub

„Taboo“ koji je nastao iz istoimenih *underground party*-ja a prema kojem će Boy George 2002.godine napisati mjuzikl u kojem utjelovljuje Boweryjev lik.

16 Leigh Bowery

Njegovi avangardni kostimi perpoznatljivi su po negiranju i deformaciji ljudske figure, prenaplašavanju volumena i uzoraka te ekstremno stiliziranom *make-up*-u.

17 Leigh Bowery

-2007.godine, dizajner Gareth Pugh radi kolekciju za proljeće/ljeto 2007.inspiriranu Leigh Bowerijem.

18 Leigh Bowery (lijevo) i Gareth Pugh 2007. (desno)

-2009.godine, britanski dizajner Alexander McQueen radi kolekciju za jesen/zimu 2009.-2010. također inspiriranu Leigh Boweryjem pod nazivom „The Horn of Plenty“.

19 Alexander McQueen 2009./10.(lijevo) i Leigh Bowery (desno)

Kod obje kolekcije vidljivo je prenaplašavanje i deformiranje tijela. McQueen upotrebljava oglavlja od *ready-made* predmeta i *make-up*-a kakav je bio sinonim za Boweryja. Pugh koristi lateks i materijale na napuhivanje, lica prekriva maskama koje ga deformiraju. Objema kolekcijama vlada upotreba crno/bijelog printa

-Dizajnerska kuća Maison Martin Margiela također u jednoj od svojih kolekcija koristi elemente Leigh Bowerya.

Krajem 90-ih godina prestaje se govoriti o *club kid* sceni te se ona vraća u „podzemlje“ gdje se nastavlja razvijati i stvarati nove ličnosti noćnog života. Zahvaljujući razvoju interneta i društvenih mreža (npr. „Instragrama“), filmovima i dokumentarcima - ovaj se stil odijevanja proširio po cijelom svijetu te ušao u *pop*-kulturu.

5. SAŽETAK

20. stoljeće kroz svako desetljeće bilo je obilježeno promjenama koje su se najviše očitavale u svijetu mode i glazbe. Od *jazz-a* i *flapper* djevojaka u *underground* barovima 1920-ih u New Yorku do Londonske *New Romantics* scene 1980-tih; glazba i moda dva su bitna čimbenika - uz ideologiju i bunt mladih ljudi – za nastanak subkultura ili kontra-kultura unutar društva. Od 70-ih godina možemo pratiti razvoj elektronske glazbe i klubske scene te kako je ona postala mjesto promijene – odgovor na društvo izvan nje! – te kako se međusobno isprepliću, utjeću jedna na drugu - nadograđujući se, i kako komuniciraju svojim simbolima.

KLJUČNE RIJEČI:

Club Kids, avangarda, moda, umjetnost, glazba, 1990-te, 1980-te, klubska scena.

KEY WORDS:

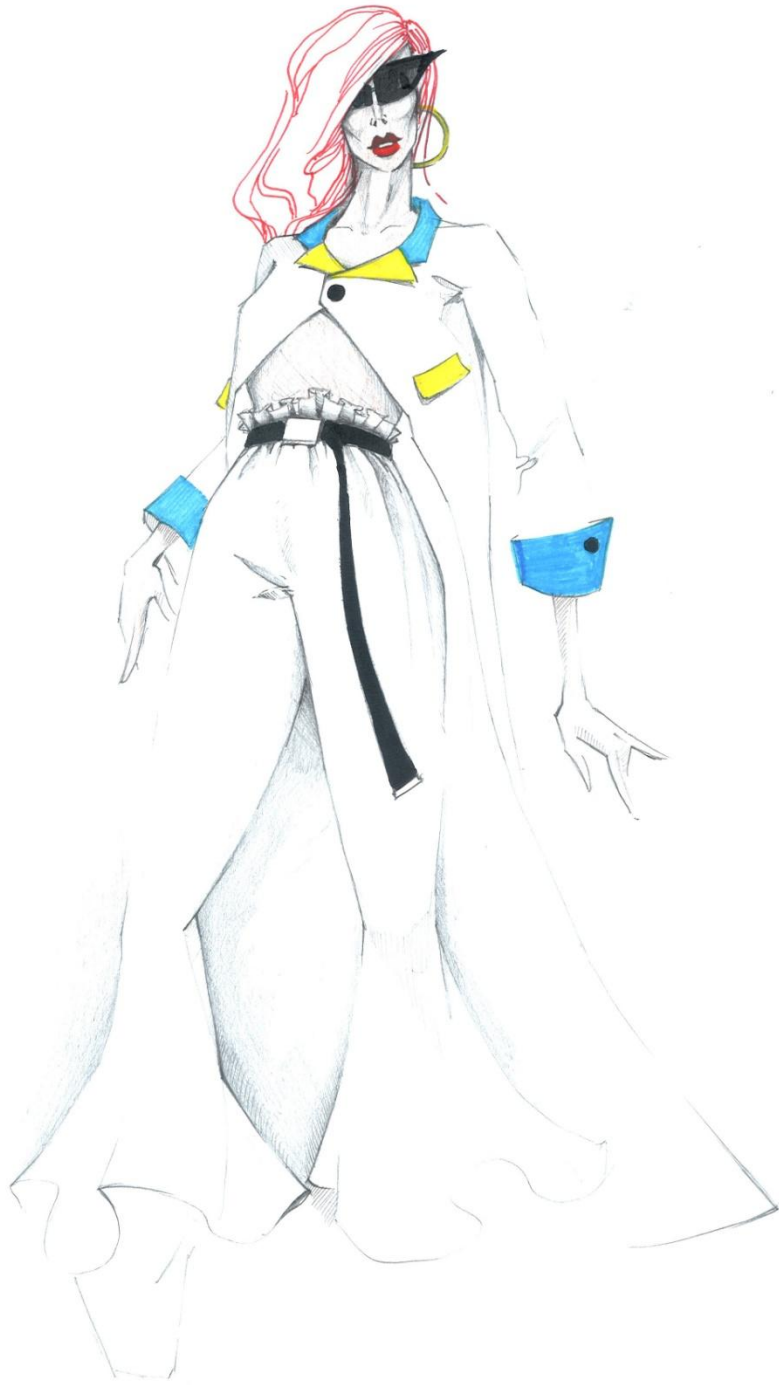
Club Kids, avantgarde, fashion, art, music, 1990's, 1980's, clubbing.

6. KREATIVNI DIO.

Kreativni dio sastoji se od 15 crteža.

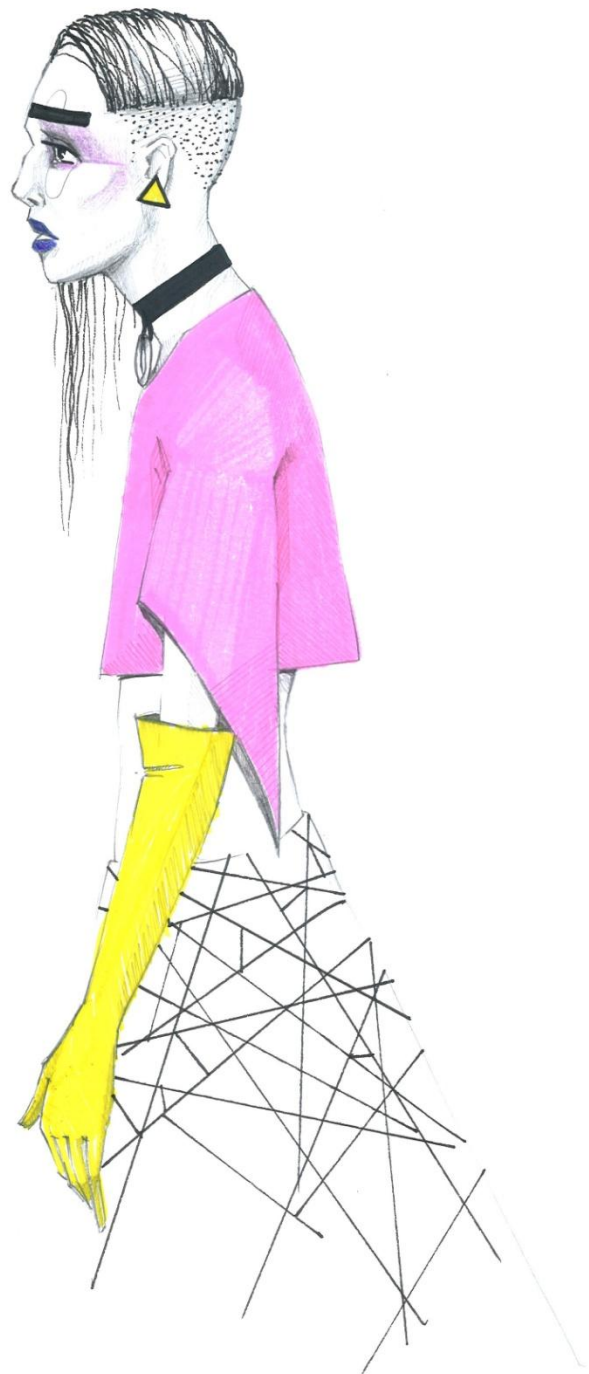

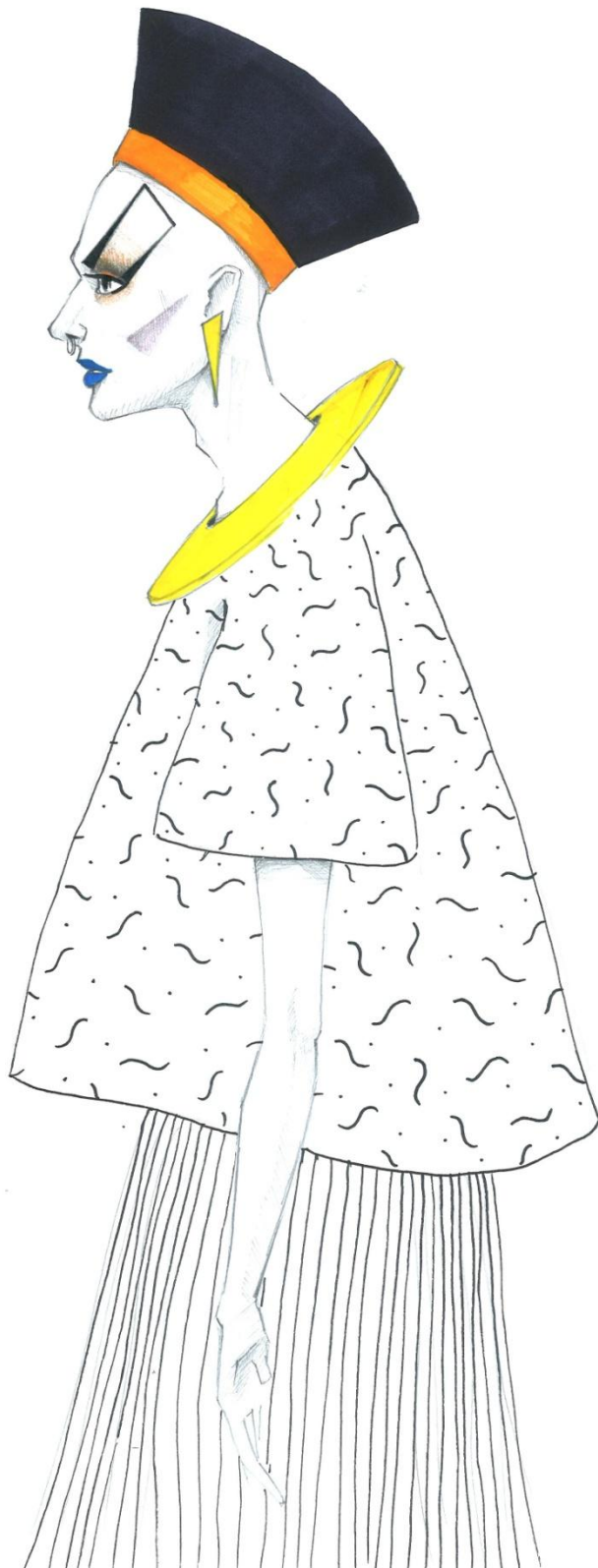

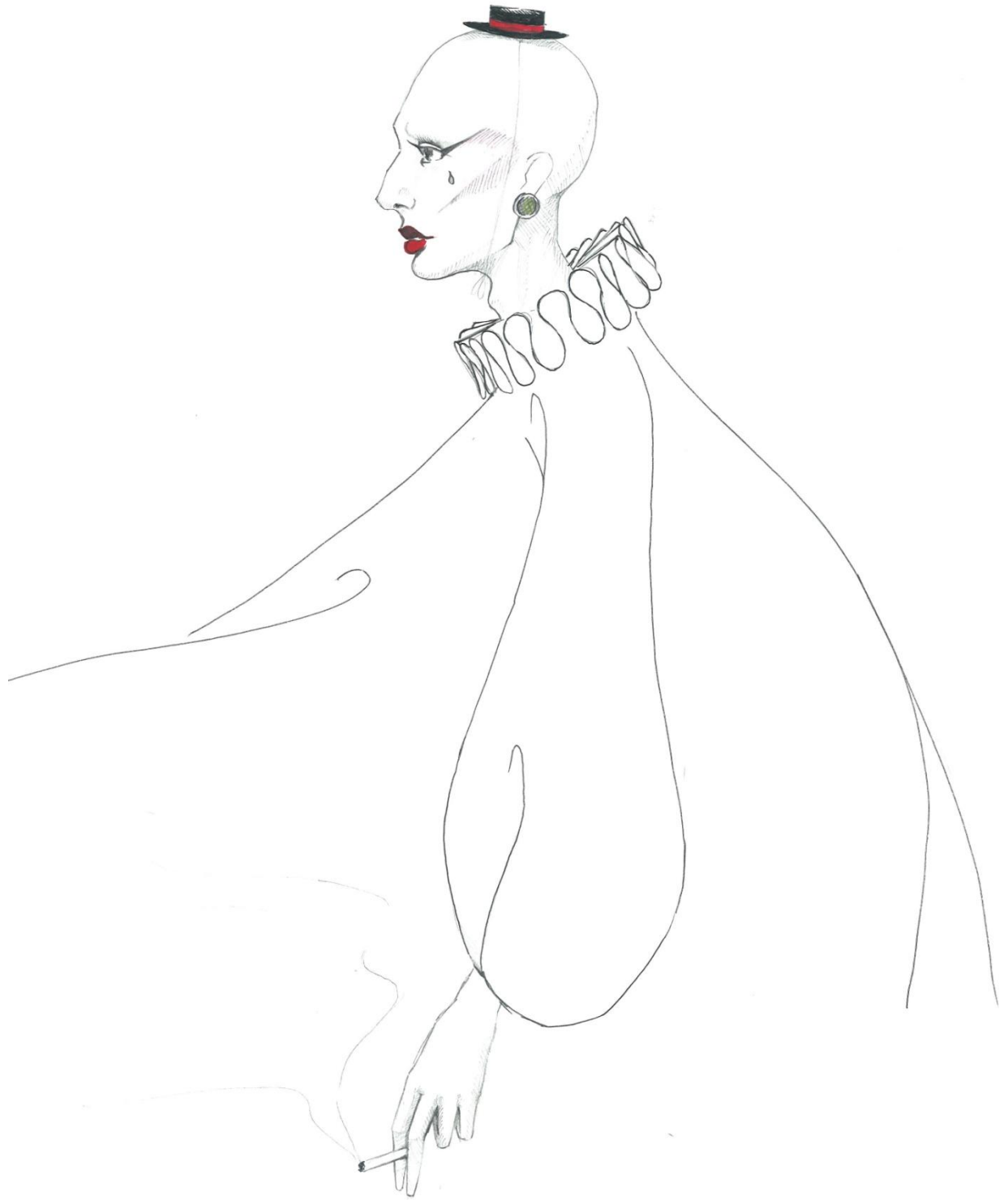

7.ZAKLJUČAK

Proučavanjem ove subkulture (kao i drugih) možemo zaključiti kako za stvaranje jedne - treba postojati potreba za odcjepljenjem od komformizma i društvenih normi. Unutar subkulturalnih krugova grade se novi sustavi vrijednosti, novi simboli. *Club kids* je subkultura po kojoj se može iščitati utjecaj drugih subkultura u svrhu stvaranja nove - uvjetno rečeno – hibridne subkulture. Dakle, za termin *club kid* može se reći kako je hibridna subkultura; nastala na temeljima prethodnih koristeći ih kao podlogu za stvaranje svojih načela koristeći neka prijašnja. Ona utjelovljuje duh vremena kraja 80-ih godina u New York-u, vrijeme kada strah od AIDS-a uništava klubsku scenu kakva je bila poznata od 70-ih godina. Stigmatizirana LGBTIQ+ populacija ponovno dolazi u prvi plan ali kroz prizmu bezbrižnosti, unatoč krizi koja ju zahvaća. Ova subkultura nagovijestila je 21.stoljeće i ono što će se kasnije dogoditi s razvojem interneta i društvenih mreža - ideja o brznoj i ne utemeljenoj slavi koja se preselila iz klubskih prostora na društvene mreže. Međutim, klubski prostor je medij, društvena mreža u stvarnom životu koja se kao reakcija na prezasićenost s društvenim mrežama ponovno počinje razvijati.

LITERATURA

- Krnić, R., Perasović B., (2013.), *Sociologija i party scena*, Zagreb, Ljevak
- Perasović, B. (2001.), *Urbana plemena. Sociologija subkultura u Hrvatskoj*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada
- Hall, S., Jefferson, T. (2003.), *Resistance through Rituals*, London: Unwin Hyman Ltd

DOKUMENTARNI FILMOVI

- Jennie Livingstone, (1990.), *Paris is Burning*; Miramax films.
- Fenton Bailey, Randy Barbato (1998.), *Party Monster: The Shockumentary*; World of Wonders.
- Ramon Fernandez (2015.), *Glory Daze: The Life and Times of Michael Alig*; Electric Theatre Pictures.

INTERNETSKE VEZE

- [https://en.wikipedia.org/wiki/Clubbing_\(subculture\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Clubbing_(subculture))
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Disco>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Studio_54
- https://en.wikipedia.org/wiki/Andy_Warhol
- https://en.wikipedia.org/wiki/Grace_Jones
- https://en.wikipedia.org/wiki/David_Bowie
- https://en.wikipedia.org/wiki/Klaus_Nomi
- https://en.wikipedia.org/wiki/New_Romanticism
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Rave>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Leigh_Bowery

